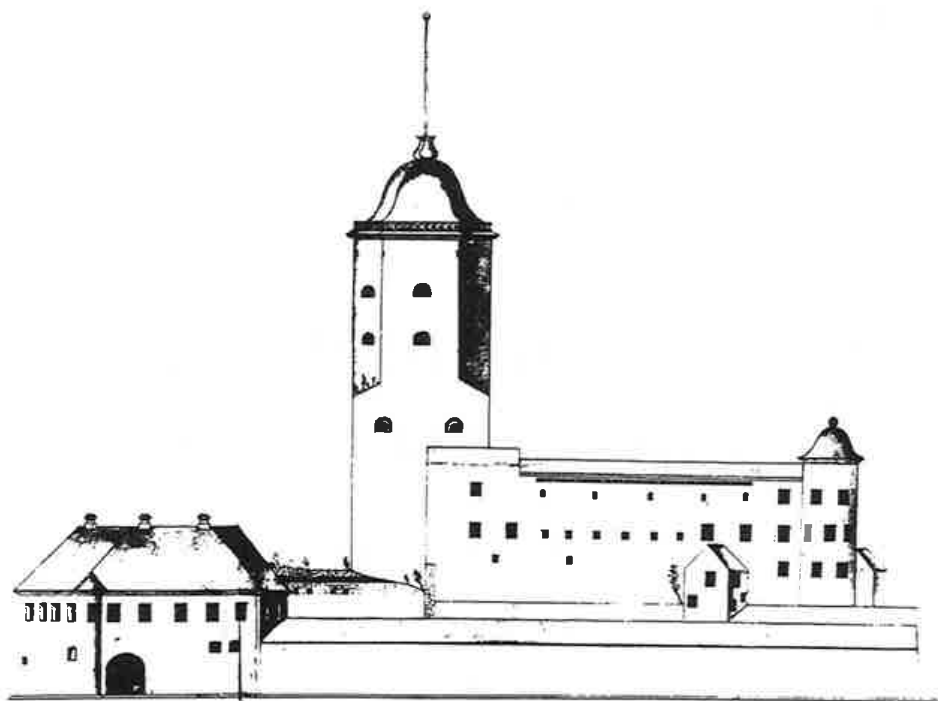

Viipurin Suomalaisen
Kirjallisuusseuran
toimitteita
10

HELSINKI 1992

Vuonna 1993 700 vuotta täyttävä Viipurin linna v. 1797.

ISBN 951-96575-0-9

 Etelä-Saimaan Kustannus Oy – Lappeenranta 1992

A. I. Saksa

Käkisalmen maasta esiin kaivettu historia

Käkisalmen ns. Vanha linna sijaitsee keskellä kaupunkia noin kolmen kilometrin päässä Laatokan rannalta Vuoksen virran varrella. Sen toisella puolella kohoaa uudenajan alun bastionilinnoitus.

Vanhin maininta Käkisalimesta on vuodelta 1294/95, jolloin ruotsalaisen ja novgorodilaisen kronikan mukaan Viipurista lähtenyt sotajoukko valloitti karjalaisen Käkisalmen-nimisen kaupungin. Pian tämän jälkeen novgorodilaiset hajoittivat ruotsalaisten rakentaman linnan. Ruotsalainen Eerikin kronikka täydentää Novgorodin 1. kronikan antamia tietoja lisäten, että sen jälkeen saari oli venäläisten hallussa, jotka vahvistivat sitä kovasti. Seuraava maininta on vuodelta 1310/1311, jolloin novgorodilaiset tulivat laivoin Laatokan kautta Vuokselle ja rakensivat kosken viereen uuden kaupungin ja purkivat vanhan.

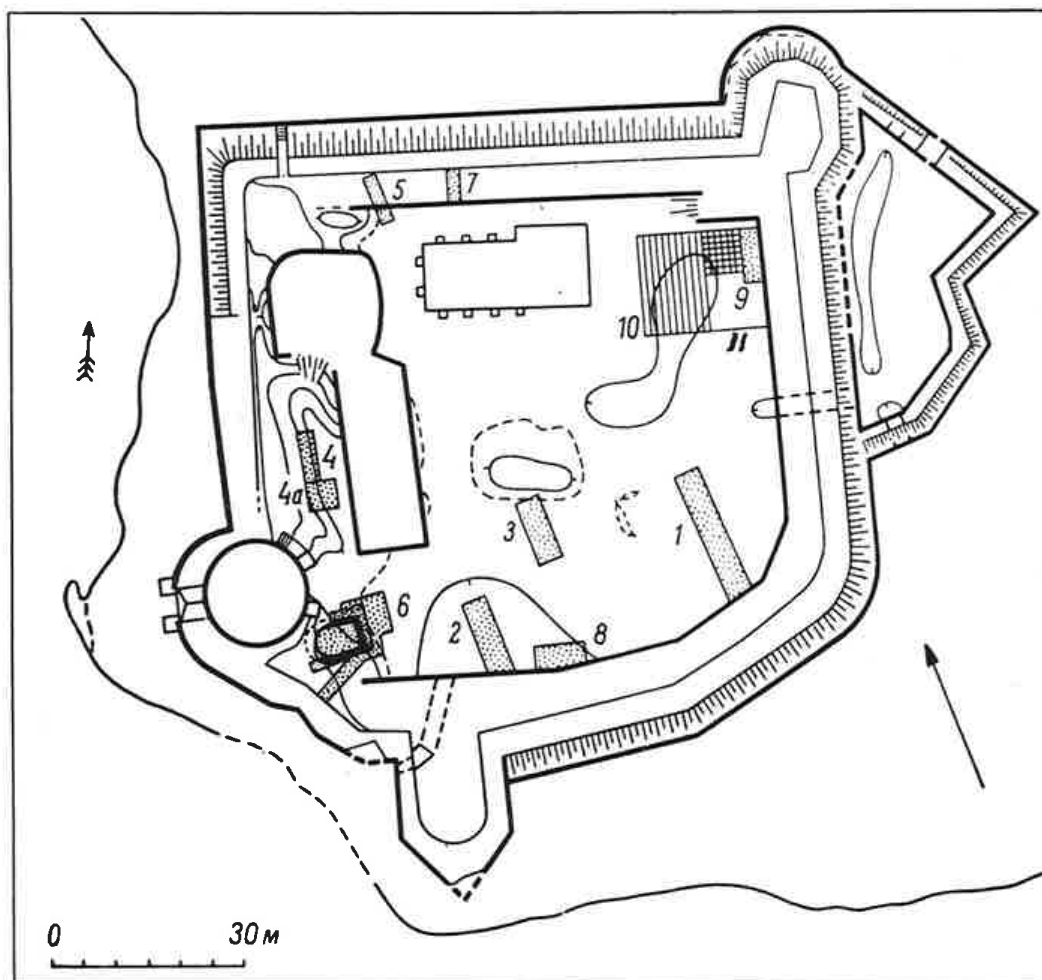
Näistä kronikkamaininnoista jää epäselväksi, missä sijaitsi alkuperäinen Käkisalmi ja miten sen sijainti on verrattavissa myöhempien linnojen sijaintiin. Eerikin kronikasta käy ilmi, että ruotsalaisten linna oli saarella, niin kuin v. 1295/96 vahvistettu novgorodilaisten linna. Luultavasti juuri tämä linna olikin purettu v. 1310. Mutta mitä sen jälkeen tapahtui? Oliko uusi kaupunki rakennettu samalle paikalle vai siirretty toiseen uusia vaatimuksia vastaavaan paikkaan? Vastaus jää auki, vaikka onkin ehdotettu erilaisia näkemyksiä (Schvindt 1898, 1; Kuujo E., Puramo E., Sarkanen J. 1958, 14; Gromov V. I., Šaskolskij I. P. 1976, 3; Kirpičnikov A. N. 1979, 52—56, 1984 124—126). Kronikan väite uuden kaupungin rakentamisesta ja monet vastaavat tapahtumat muiden keskiaikaisten kaupunkien kohdalla antoivat aiheen puhua kaupungista uudella paikalla. Mutta miksi piti purkaa jo huonossa kunnossa oleva linnoitus, kun uusi sen sijalle rakennettiin toiselle paikalle? Käsitykseni mukaan vanha oli hävitetty juuri siitä syystä, että oli tarkoitus sen paikalle ja sijalle rakentaa uutta tilannetta vastaava linna.

Tästä loogisen pohdiskelun kehästä pääsee ulos vain, jos tulee uutta aineistoa, jota voi saada lisäämällä arkeologisia lähteitä, eli kaivauksilla. Tästä syystä 1970-luvulla Vanhassa linnassa aloitettiin kaivaukset A. N. Kirpičnikovin johdolla. Sitä ennen teki pienen kaivauksen pihan keskiosassa v. 1891 T. Schvindt, joka oli tavannut ”eri aikaisia esineitä, alimmaisat Karjalassa pakanuuden aikoina tavallista muotoa” (Schvindt 1898, 119). Sotien jälkeen linnan aluetta tutki N. N. Gurina, jonka tuloksista ei ole tietoja.

Kuva 1. Käkisalmen vanhan linnan piha nykyään (valok. Pirjo Uino 1989).

Vuosien 1972—73 ja 1975—76 kaivausten päämääränä oli selvittää linnan eri rakennusvaiheet ja etninen tausta. Vuonna 1972 linnan pihan eri puolilla kaivettiin pieniä koekaivausalueita, joitten avulla tutkittiin kaupungin kulttuurikerroksen stratigrafia. Seuraavana vuonna tutkittiin Pyöreän tornin vierestä löytyneet tätä vanhemman, v. 1364 rakennetun kivitornin jäännökset. Vuosina 1975 ja 1976 jatkettiin kaivauksia linnan koilliskulmassa. Täällä 0,5—0,7 m:n syvyydessä tuli vastaan hirsihorisontti, jonka dendrokronologinen ajoitus on 1360—1380. Horisonttiin kuuluvat rakennukset paloivat luultavasti 1300-luvun lopussa. Sen alapuolella oli vielä yksi rakennushorisontti, jonka ylärajana oli v. 1360 tapahtuneen totaalisen tulipalon hiilikerros. Sen ajoitus on 1310—1360 (Kirpičnikov 1979, 59). Alemmassa tutkittiin 8 puuasuinrakennuksen pohjaa. Talojen seinien pituus oli 3,5—5 m. Kiukaat olivat yhdessä nurkassa. Puurakennukset täällä linnasaaren puolella oli rakennettu puisen perustan päälle. Sen tarkoitus oli korvata matala ranta-alue. Samanlainen hirsiperusta tuli vastaan muissakin reunakoekaivausalueissa. Talousrakennuksia ei ole havaittu. A. N. Kirpičnikovin laskelmien mukaan saarella oli asunut yhtä aikaa 300—330 henkeä. Jo alkuvaiheessa saarella asuivat yhdessä karjalaiset ja novgorodilaiset. Tämä näkyy hyvin löytöjen koostumuksessa. Talteen saatujen esineiden ryhmässä on karjalaisia soikeita kupurasolkia (2 kpl), kaksi veitsen kahvaa pronssista, hopeinen hevosenkenkäsoljen katkelma, pronssinen hevosenkenkäsolki, korvaputki ja paitsi näitä kaksi viikinkiaikaista tasavartista

Kuva 2. Kirpičnikovin piirros Käkisalmen vanhan linnan kaivausalueista.

V:n 1973 kaivauksia: v. 1364 rakennetun tornin osia.

V:n 1972 kaivauksia.

V:n 1975 kaivauksia.

V:n 1976 kaivauksia.

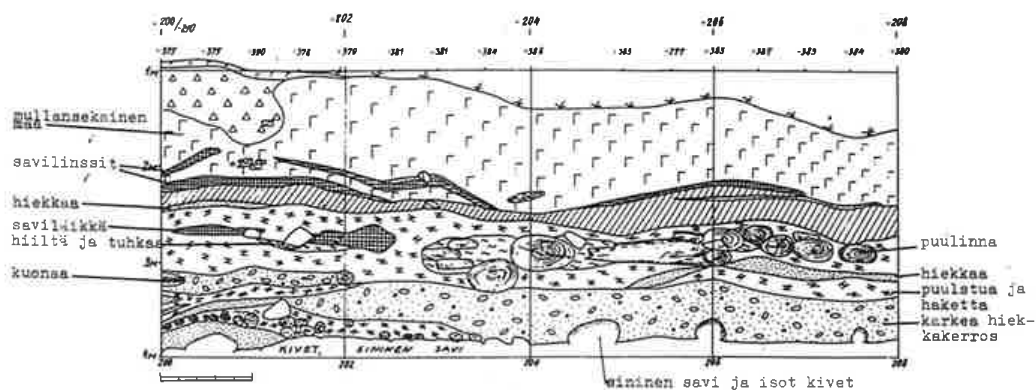
1-11 kaivausalueet (11 vuosien 1989-90 kaivaukset).

solkea ja yksi merovingiaajan tasavartinen solki. Samalla löytyi kaksi kaularistiä, pyhäinkuvalamppu, kaksi lyijysinettä, kalastusverkkojen painoja, nahkajalkineiden ja puuesineiden osia, värttinäpyöriä ja lukuisia savias-
tiainpaloja (Kirpičnikov 1979, 52—73).

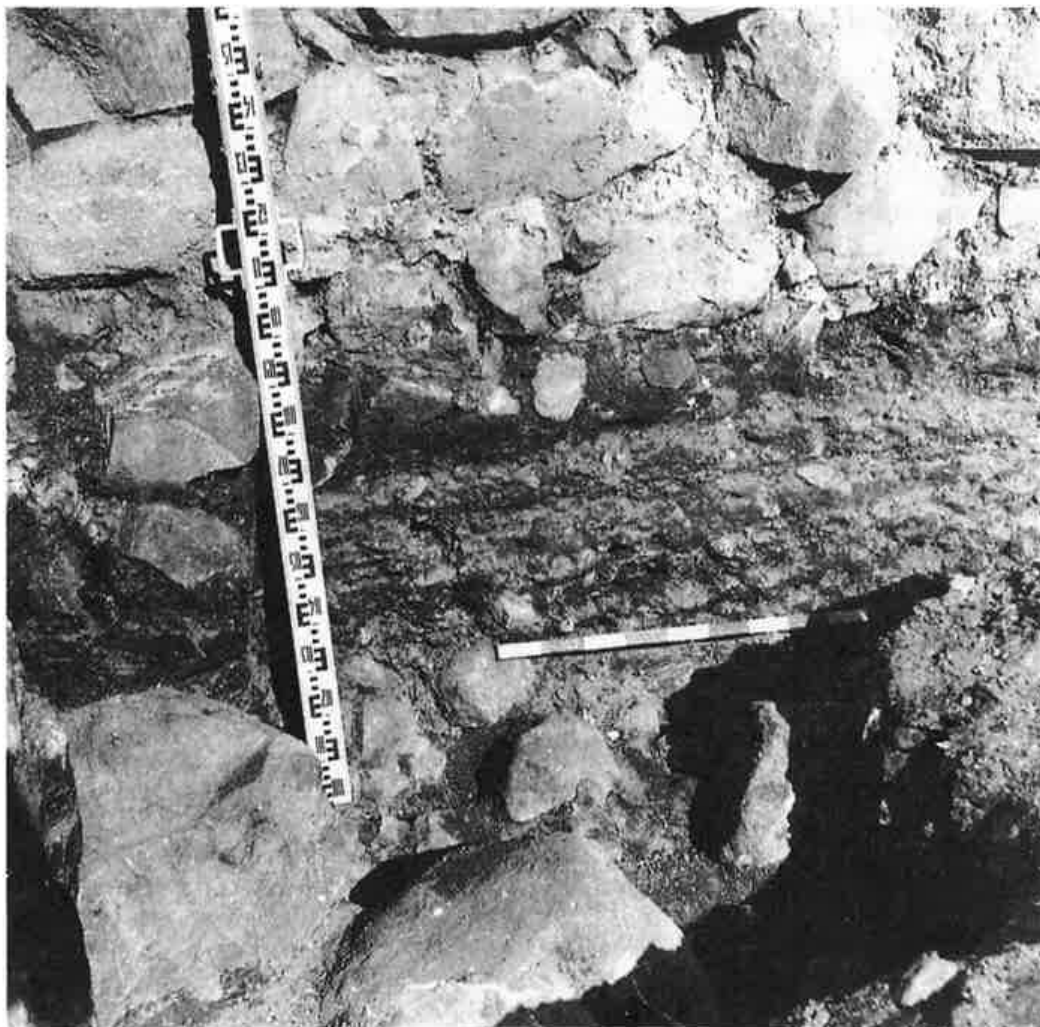
Vuosina 1989 ja 1990 SNTL:n Tiedeakatemian Leningradin arkeologian instituutin ja Leningradin alueen kotiseutumuseoyhdistyksen toimesta Pri-

oserskissa (Käkisalmi) Vanhassa linnan koilliskulmassa jatkettiin arkeologisia kaivauksia. Tarkoituksena oli tutkia kaikki linnan pihalla maassa olevat kulttuurikerrokset, ottaen huomioon 1970-luvun kaivauksissa epäselväksi jääneet kysymykset, pääasiassa linnan vanhemmat vaiheet. Sen vuoksi kaivausalue, joka käsitti 50 m², avattiin vuosina 1975 ja 1976 kaivetun alueen eteläpuolella, sen jatkona (kuva 2). Suomen puolelta kaivaustöihin osallistui Suomen Akatemian tutkija Pirjo Uino. Geologi toht. Matti Saarnisto tutustui v. 1989 kaivausalueeseen ja otti maa- ja puunäytteet, jotka käsiteltiin VGT:ssa (Saksa Aleksander, Kankainen Tuovi, Saarnisto Matti, Taavitsainen Jussi-Pekka 1990, 65–68). Vuoden 1990 aineistoa tutkitaan eri laitoksissa Suomessa ja Venäjällä.

Vuoden 1989 kesänä kaivettiin 140–200 cm kulttuurikerroksesta. Alarajana oli puulinnan horisontti, joka ajoittuu 1200-luvun lopulle ja 1300-luvun alkuun (Saksa et al. 1990, Kirpičnikov 1979, 59). Ylempää A. N. Kirpičnikovin kaivauksessa tutkittua aikahorisonttia (1360–1380) ei vuosien 1989–1990 kaivauksissa ole havaittu. Kaivausten alussa heti turpeen alla alkoi 80–130 cm vahva mullansekaisen tumman maan kerros, joka sisälsi kalkkikiven paloja, eläinten luita, tiilenkappaleita, lasipaloja, rautanauvoja, saviastiainpaloja ja isoja kiviä. Tässä kerroksessa kaivausalueen lounaiskulmassa turpeen alla näkyi n. 50 cm vahva muurilaastinsekainen vaaleanharmaa läikkä, jossa oli tiilenkappaleita ja pieniä kiviä. Se on luultavasti jäänyt niistä pihalla olevista rakennuksista, jotka näkyvät 1700-luvun loppupuoliskon piirroksissa ja joita purettiin ennen kuin siitä tuli avoin kenttä. Siinä tummassa maassa, joka jatkui muurilaastinsekaisen kerrostuman alla, näkyivät savi- ja hiekkalinssit ja -kerrokset, joiden paksuus oli n. 10 cm. Kaivausalueen itäisemmällä puolella turpeen alla vastaan tuli isoja kiviä. Kun ne poistettiin, paljastui nelikulmaisen kivirakennuksen seinien alaosa. Sen 2 m:n vahvuiset seinät olivat säilyneet 80–200 cm:n korkeudelle. Itäpuolinen seinä jäi itämuurin sisään. Sisäänkäynti, jonka kohdalla oli suuri laakea porraskivi, oli rakennuksen länsipuolella. Jos olettaa, että

Kuva 3. Viimeisen kaivauksen läpileikkaus.

Kuva 4. Kivirakennuksen sisäpuoli.

porraskivi vastaa rakennuksen pystyttämisen ajan tasoa, se oli seinämän piirroksessa näkyvien savi- ja hiekkalinssien kohdalla (kuva 3). Suunnilleen samalla tasolla oli rakennuksen perustan kuopan yläreuna. Kivirakennuksen iän voi päätellä Ruotsin vallan aikaisien karttojen avulla. Tätä vastaava rakennus näkyy vuodelta 1680 peräisin olevassa kartassa (Schvindt 1898, 91 ja liitteet). Edellisessä vuoden 1650 kartassa sitä ei ole, niin kuin myöhemmässä v:n 1697 kartassa. Eli kyseessä oleva kivirakennus rakennettiin vuosien 1651 ja 1680 välillä. Kartoista näkyy, että linnassa juuri näinä vuosina tehtiin perusteellisia rakennustöitä, muurattiin suoriksi vallit, muutettiin kulmabastionien muodot, rakennettiin pihalle uusia rakennuksia (Schvindt 1898, 89). Tämä toiminta oli jatkunut myöhemminkin, mikä näkyy esimerkiksi siinä, että tämän ennen vuotta 1697 puretun rakennuksen itäseinää peittää linnan muurin sisäpuoli. Tämä uudistettu ja ulkokivityksellä vuorattu muuri oli tullut myöskin sen kivisuojan päälle, joka näkyy vallin

sisällä vesiportin vieressä vielä vuoden 1710 kartassa (Schvindt 1898, 91 ja liitteet).

Rakennuksen pohjakivet on asetettu novgorodilaisen ajan puulinnan tukevien hirsien päälle. Kivien ja hirsien välillä on ainoastaan kiviseinien alle pitkittäin pannut hirret yhdessä rivissä. Vielä 1600-luvulla hirret näyttivät olevan riittävän luotettavia! Rakennuksen sisä- ja ulkopuolella mullansekaisen tumman maan kerros päättyi 1—1,4 m:n syvyydellä selvään ja tasaiseen mustaan, "rasvaiseen" kerrostumaan, joka sisälsi puulastuja, suuren määrän n.s. slaavilaisen tyyppin keramiikkaa, eläinten luita ja esineitä: meripihkasta tehty kaularisti, jonka pinnalle on kaiverrettu ortodoksisen ristin kuva, pelinoppa, kahdeksan lyijysinettä. Viimeisten ajoitus akateemikko V. L. Janinin suullisen tiedon mukaan on 1430-luku. Nämä sinetit kuuluivat Novgorodin piispan (vladykon) valtuuttamille edustajille (namestnik) ja antavat aivan uutta valoa keskiaikaisen Karjalan historiaan, koska tähän asti on tunnettu vain kaksi hallinnollista aluekeskusta: Vienen Karjala ja Aunus, jossa oli vladykon edustajia. Näissä sineteissä toisella puolella on ortodoksisen ristin kuva ja toisella valtuutetun nimi (kuva 5).

Tässä 20—40 cm vahvuudessa kerroksessa ei ollut rakennusten jätteitä. Ainoastaan kaivausalueen lounaiskulmassa vähän sinettien löytöaluetta alempana oli savinen läikkä, jonka halkaisija oli n. 1 m ja paksuus 20 cm. Eli siitä, millainen oli kaupunki novgorodilaisen ajan viimeisellä vuosisadalla ja Moskovan aikana, tämän kaupunginosan kaivausten perusteella ei voi paljon kertoa.

Mustan, "rasvaisen" kerroksen alapuolella, 230—250 cm syvyydessä tuli vastaan paksujen hirsien horisontti kaivausalueen länsiosassa, kivirakennuksen ulkopuolella ja sen sisäpuolella rakennuksen lattia ja toisen rakennuksen kulma, jonka pääosa oli linnan muurin alla. Kaivausalueen länsipuolella olevat hirret olivat muodostaneet samanlaisen puisen perustan kuin se, joka näkyi v. 1976. Hirret olivat pantu luode-kaakko suuntaan ja niiden alla oli muutama poikittain asetettu hirsi (kuva 7). Tässä kerroksessa hirsien välillä ja alla löytyi verkkojen painoja, väärtinäpyöriä, piipaloja, vyösolki, tuohiastian pohja ja verkon koho mäntykaarnasta. Kaivausalueen itäpuolella rakennuksen sisäpuolella oli neliskulmaisen tasasivuisen rakennuksen pohja ohutrunkoisista hirsistä. Se oli samassa suunnassa kuin kivirakennuksen ulkopuolella olevat hirret. Toisesta vieressä olevasta kaivausalueesta näkyivät vain hirsien kulmaosat.

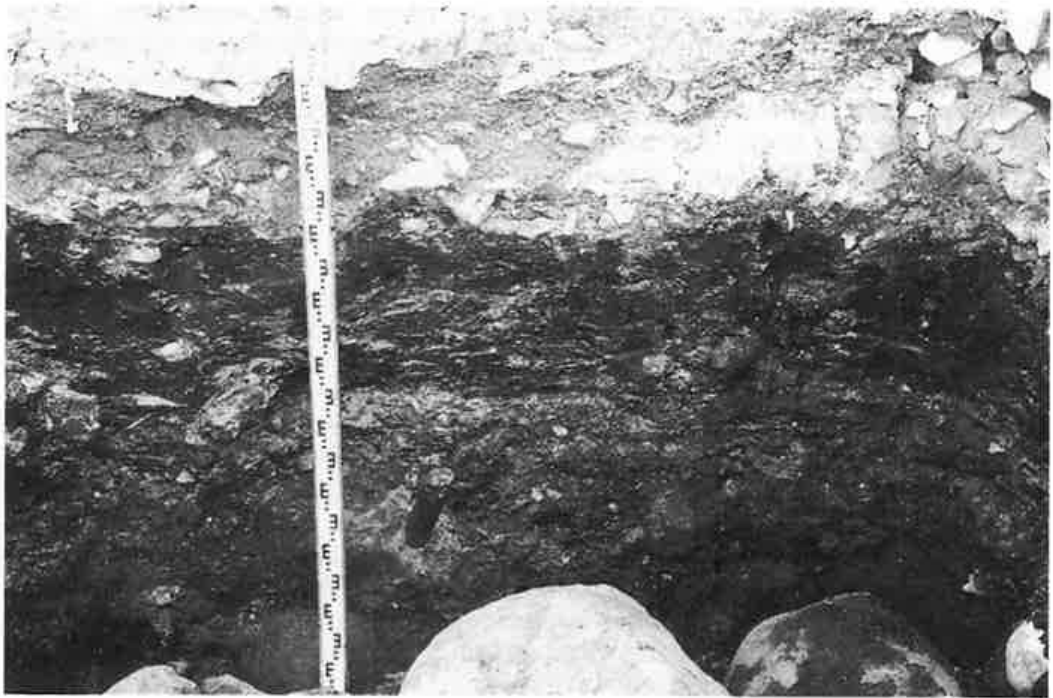
Tämän hirsiperustan alla kaivausalueen länsiosassa oli hirsien pätkiä, riukuja, hiiltä ja pieniä kiviä. Alempana vastaan tuli karkean hiekan kerros, jossa oli pieniä kiviä. Ainoastaan luoteiskulmassa näkyi puulastuja ja -haketta. Sama karkean hiekan kerros tuli vastaan kivirakennuksen sisäpuolella.

Tässä 40—50 cm:n kerroksessa, jota ennen pidettiin varsinaisena pohjamaana, löytyi yllättäen paljon saviastiainpaloja, pronssi- ja rautaesineitä, pronssipaloja, savesta tehtyjä väärtinäpyöriä, verkkojen painoja kivistä ja tuohesta, nahkajalkineiden kappaleita, helmiä, piitä. Minkäänlaisia rakenteita tai niiden jäännöksiä ei ollut näkyvissä. Ainoastaan hiekkakerroksen keskiosassa näkyi ohut kerros puulastuja ja haketta (5—10 cm). Se oli paksumpi kaivausalueen lounaiskulmassa. Samassa kulmassa hiekkakerroksen yläpuolelta löytyi kuonaa. Luultavasti se kuuluu pajalle, jonka jälkiä oli v. 1976 kaivausalueen pohjan kaakkoiskulmassa.

Karkean hiekkakerroksen alkuperää on hyvin vaikea määritellä. Se on selvästi hirsihorisontin alla, jota pidetään novgorodilaisena (Kirpičnikov 1979, 54—56). Hirsilinnan alta v. 1989 löytyi puujäännöksiä, jotka voisivat viitata novgorodilaisten rakennustoimintaan 1300-luvun alussa. Tuntui siltä, että rakennettiin aivan uusi kaupunki (kuvat 2 ja 3). Kuten ylempänä on jo todettu, tämän puulinnan ikä dendrokronologisen menetelmän avulla on laskettu vuosien 1303—1313 ja 1310—1360 aikaan (Kirpičnikov 1979, 59). A. N. Kirpičnikov piti varmana, että linnasaari olikin valittu uudeksi kaupungin sijoituspaikaksi, kun sitä ennen ollut karjalainen, yhdessä vaiheessa ruotsalaisena ollut kaupunki sijaitsikin Vuoksen suussa Laatokan tuntumassa (Kirpičnikov 1979, 54—56; 1984, 125—126). Tosin jo v. 1976 kaivausten aikana ei jäänyt huomaamatta hirsien alla oleva rakennuksen pohja ja epäselvä lahonneen puun kerros, mutta kirjallisuudessa ei ole kommentoitu (Kirpičnikov, v. 1976 kaivausraportti Pietarin arkeologian instituutin arkistossa; ks. kuitenkin Taavitsainen 1990, 241—242). V. 1989 kaivausten yhteydessä otettiin puunäytteitä, jotka käsiteltiin ns. radiohiili-menetelmällä. Kivirakennuksen sisäpuolella olevan lattian lankku ajoittuu 1200-luvun lopulle, sen alla oleva hirsi 1200-luvun alkupuoliskolle. Samalla alueella ollut pystypaalu kuuluu linnan myöhäisempään rakennusvaiheeseen (Saksa et al. 1990, 67). Toisin sanoen jo hiekkakerroksen päällä oleva puulinna voisi olla rakennettu alun perin jo 1200-luvulla. Onko kysymys linnasta, jonka novgorodilaiset olivat lujentaneet v. 1295/96 vai se myöhempi vuodelta 1310? Tai onko kysymys vielä vanhemmasta rakennusvaiheesta? Vastaus kai löytyy, kun saadaan uudemmat radiohiili- ja dendrokronologiset ajoitukset. Esinelöytöjen perusteella voimme osoittaa, että 1300-luvun alkupuoliskon puulinnan alemmissa osissa ja sen alla olevassa lahonneen puun kerroksessa selvästi esiintyy karjalaisia esineitä.

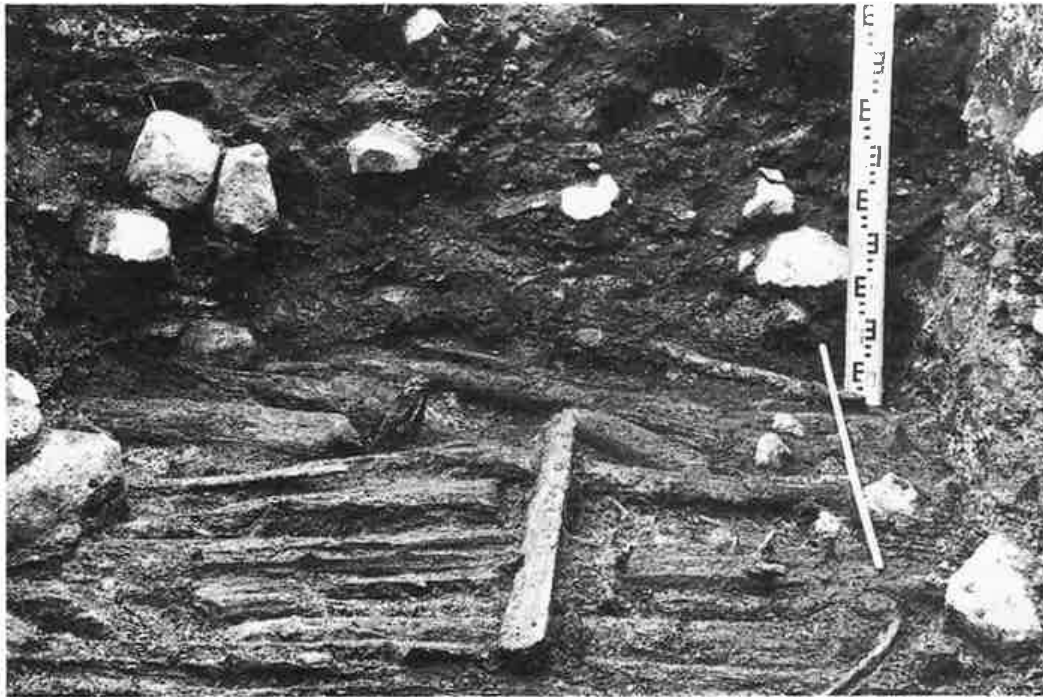
Kuva 5. Novgorodin arkkipiispan valtuutetuilleen antama sinetti 1430-luvulta.

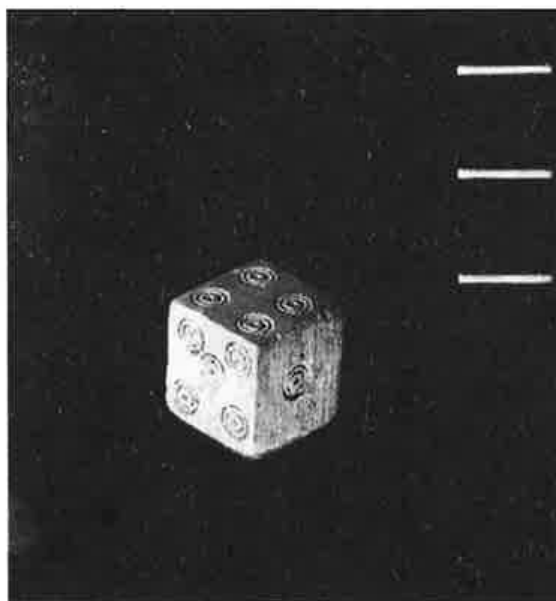
Kuva 6. Eri ajoilta olevia kulttuurikerroksia: päällimmäisenä ruotsalainen, alinna karjalainen, keskellä novgorodilais-moskovalainen.

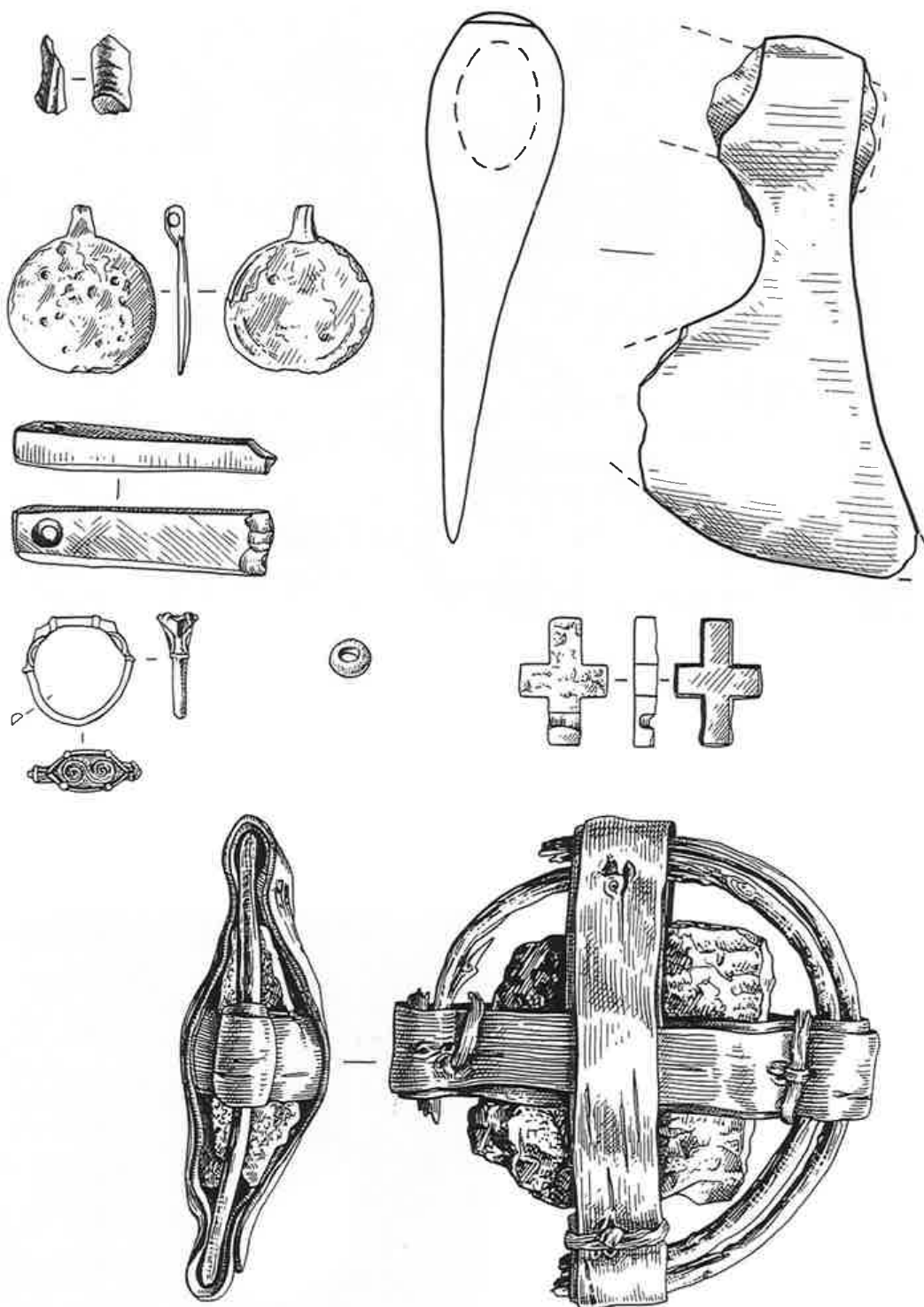
*Kuva 7.
Kaivausalueen
puinen
perusta*

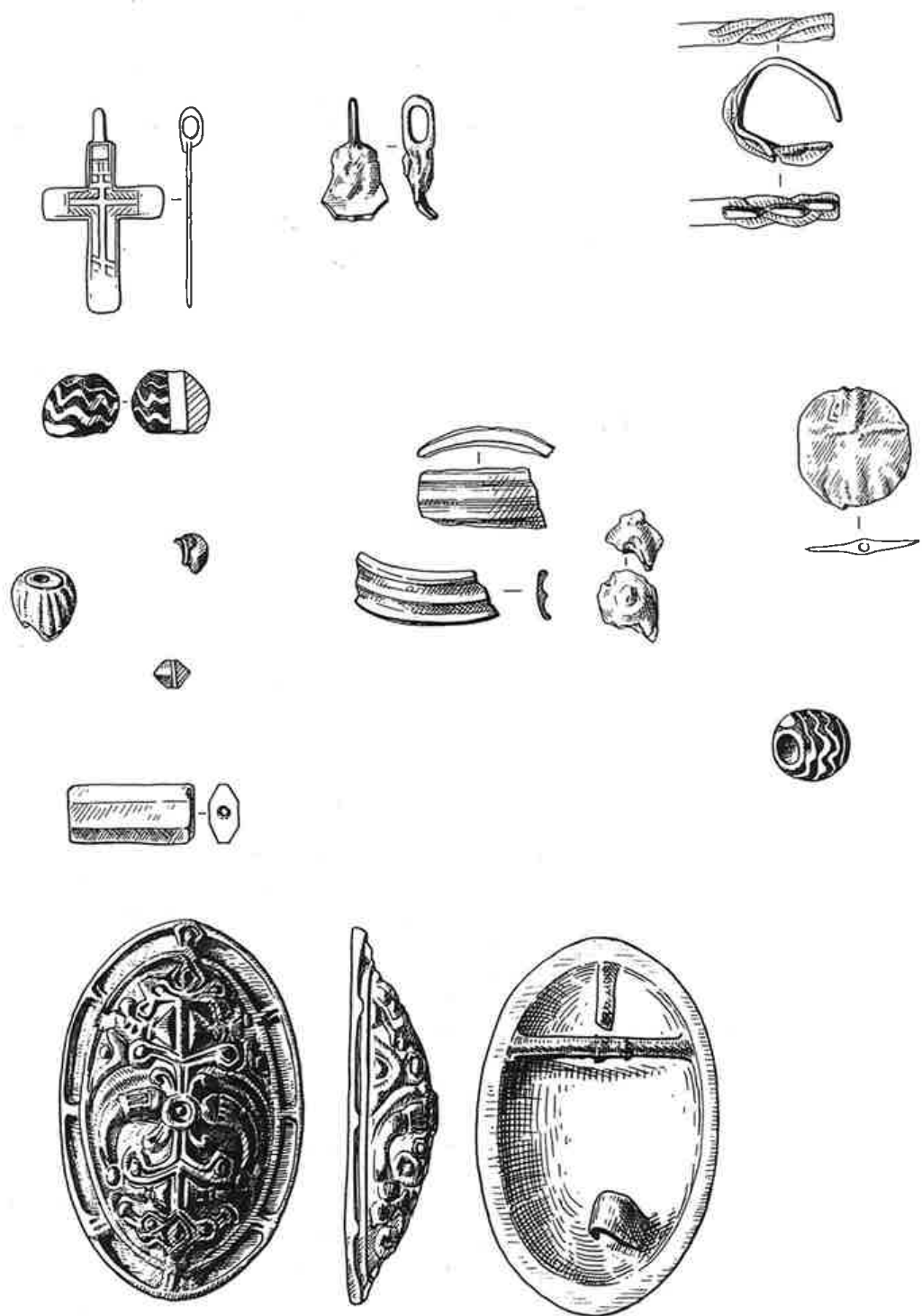
Kuva 8. 1100-luvun asuinpaikan jäännökset pohjimmaisena kerroksena.

*Kuva 9.
Arpanoppa*

Kuva 10. Löytöjä oikealla ylhäältä alas: rautakirves 1100-luvulta, kiviristi, verkonpaino; vasemmalla ylhäältä alas: merovingiaikaisen tasavartisen soljen katkelma, viikinkiaikainen puukkomainen riipus, kovasin, hopeasormus ja helmi.

Kuva 11. Löytöjä alinna kaupungin puolelta löydetty kupurasolki, ylempänä linna-alueen löytöjä, mm. oikealla lasimassainen helmi ja sen yläpuolella puolivalmis sinetti.

Suurin osa karjalaisista esineistä, pääasiassa koruista, löytyi kuitenkin v. 1990 tutkitussa karkeahiekan kerroksesta. Laskelmat osoittavat, että suurempi osa esineistä löytyi sen yläpuolelta, puulastu- ja hakekerroksen päällä olleesta, esimerkiksi saviset vääntinänpyörät, rautainen kirves ja keihäänkärki, helmet ja lukot. Mutta huomattavaa periaatteellista eroa näiden välillä ei ole. Esimerkiksi verkkojen painoja löytyy karkeahiekkakerroksen molemmista osista. Keramiikkaa, jota edustaa vain dreijalla tehtyjä saviastioita, on yhtä paljon ja tasaisesti koko kerroksessa, tyypitkin ovat samat. Koruista yläosassa löytyivät merovingiaikaisen soljen katkelma, hevosenenkäsolkki, kaksi soikeaa kupurasolkea, neulakotelo, kaksi sormusta, joista toinen on hopeasta, yksi veitsen kahva pronssista, kehäsolkki, kolme rannerenkaan kappaletta, viisi lasimassa- ja kivihelmeä, kaksi lukkoa. Alaosassa taas löytyi merovingiajan tasavartinen solki, neljä hevosenenkäsolkea, joista kaksi oli hopeaa, kaksi veitsen kahvaa pronssista ja yksi kahvan hela, hopeinen sormus, ketjünkannatin, rannerenkaan katkelma ja yksi helmi. Molemmista osista löytyi nahkakenkien katkelmia. Suurin osa näistä esineistä kuuluu 1100- ja 1200-luvun karjalaisten aineelliseen kulttuuriin. Ne ovat ristiretkiaikaisissa haudoissa yleisimpiä esineitä (Schvindt 1898). Ilmeinen karjalainen leima ratkaisee kysymyksen siitä, keille oli kuulunut linnasaari silloin, kun muodostui kyseessä oleva hiekkakerros. Mutta milloin se oli tapahtunut?

Karjalaisen pakanallisen kulttuurin vakiintunut ajoitus on 1100—1200-luvut. Suurin osa esineistä kuuluu tähän ajanjaksoon. Mutta joukossa on esineitä, esimerkiksi kirves ja muutamat helmet, jotka olivat käytössä vain 1100-luvulla, tai 1100-luvulla ja 1200-luvun alussa. Toinen ongelma on siinä, että on jopa merovingi- ja viikinkiaikaisia esineitä (6 kpl). Siis esineiden perusteella on vaikea ajoittaa koko tämä karkeahiekkakerros eikä samalla sen luonnekaan tule ihan selväksi. Ongelman ratkaisussa uutta valoa antaa se seuraava kerros, joka tuli vastaan tämän alla. Noin 3 m syvyydellä (2,6—2,8 m) kaivausalueen lounaiskulmassa aivan mineraalisen (pohjamaan) päällä, joka oli sinistä savea ja jossa oli paljon isoja kiviä, oli ohut (10—35 cm) hirsikerros (kuvat 3 ja 8). Hirret olivat pantu yhdessä kerroksessa hiekan ja suoran saven päälle. Hirsien runkojen paksuus on 10—20 cm. Niiden asento ei ole sama kuin ylempänä olevassa hirsilinnassa, vaan ne oli laitettu itä-länsi-suunnassa. Tässä kerroksessa ei ollut ollenkaan esineitä eikä keramiikkaa. Tuovi Kankaisen antaman tiedon mukaan radiohiilianalyysi, jonka hän teki VGT:ssä Helsingissä, vie tämän hirsihorisontin ajoituksen 1100-luvun loppupuolelle.

Vuosien 1989—1990 kaivausten päätulos on se, että löydettiin ja tutkittiin karjalaisten Käkisalmen-niminen asuin- ja kauppakeskus Vanhan linnan alueella. Uuden tiedon valossa se oli syntynyt jo 1100-luvun loppupuolella. Siitä, oliko se jonkinlainen kauppa- tai heimokeskus, vai oliko se alun perin linna, on vaikea tässä vaiheessa sanoa. Kuitenkin se seikka, että kaupungin alueella ei — muutamaa arabialaisen rahan löytöä lukuunottamatta — ole viikinkiaikaisia ja vanhempia rautakautisia löytöjä, viittaa siihen, että linnasaaren asutuskeskus syntyi lähinnä Vuoksen ja Laatokan kautta käydyn kaupan vilkastuttua. Se oli pinta-alaltaan huomattavasti pienempi kuin nykyinen linna, koska hirsikerroksen reunan ja muurin välillä on 20 m matka (kuva 2). Linnasaaren keskiosassa voisi olla karkeahiekkakumpu, jonka laella oli merovingi- ja viikinkiaikainen kalmisto ja myöhemmin 1100-luvun lopussa

ja 1200-luvulla se oli karjalaisen asuinpaikan aluetta. Kun 1200-luvulla ruvettiin laajentamaan linnasaaren pinta-aluetta, kummusta vietiin hiekkaa reuna-alueille ja tämän kautta syntyikin kerros, josta karjalaiset esineet löytyivät. Toinen mahdollisuus on, että merovingi- ja viikinkiaikaiset esineet olivatkin sepän romumetallia (ks. Taavitsainen 1991, 131—132). Hiekkakerroksessa olikin paljon pronssipaloja, sulatinmuotti, kuonaa ja muita metallin käsittelyyn viittaavia jälkiä. 1200-luvun Käkisalmi olikin jo käsityön keskuksena. Korut ja muut metalliesineet tehtiin siellä, samoin kuin tyylikkääst nähkäjalaineet ja erilaiset kankaat. Kalastus oli toisena tärkeänä elinkeinona. Siihen aikaan oli lähiseudulla jo syntynyt kiinteä asutus. Korujen ja muiden käsityöläisten tuotteiden kysyntä kasvoi. Sepien korkeasta taidosta puhuvat Käkisalmesta ja lähiseudulta löytyneet soljet ja muut korut (kuvat 10—11).

Se, milloin oli tapahtunut linnasaaren perusteellinen laajentaminen ja lujittaminen ja ketkä sen tekivät, on vielä ratkaisematon kysymys. Sopisi hyvin kronikan maininta uuden kaupungin rakentamisesta v. 1310, tai ruotsalaisilta valloitetun linnan lujittamisesta. Dendrokronologiset ajoitukset viittaavat kuitenkin siihen suuntaan, että todennäköisempi on 1200-luvun loppu, vaikka kronikan v. 1310 antama tieto tuo mieleen juuri vuoden 1310.

1300-luvulla Käkisalmesta tuli Korelskii gorodok (Korela) -niminen Novgorodin hallintokeskus, kun suunnilleen samana aikana ja samasta syystä syntyneestä Viipurista — ruotsalainen.

Lähdekirjallisuutta

- Gromov, V.I. & Saškolskij, I.P., Priozersk. Leningrad 1976.
 Kirpičnikov, A.N., Istoriko-arheologičeskie issledovanija drevnej Korely (Finno-ugry i slavjane s. 52—73). Leningrad 1979.
 Kirpičnikov, A.N., Kamennye kreposti Novgorodski zemli. Leningrad 1984.
 Kuujo, E. & Puramo, E. & Sarkanen, J., Käkisalmen historia. Lahti 1958.
 Saksa, Aleksander & Kankainen, Tuovi & Saarnisto, Matti & Taavitsainen, Jussi-Pekka, Käkisalmen linna 1200-luvulta (Geologia 1990 s. 65—68). Helsinki 1990.
 Schvindt, Theodor, Käkisalmen pesälinnan ja entisen linnoitetun kaupungin rakennushistorian aineksia (Analecta Archaeologica Fennica II, 2). Helsinki 1898.
 Taavitsainen, J.-P., Ancient Hillforts of Finland (SMYA 94). Helsinki 1990.